

Atatürkçü Düşünce Derneği Edirne Merkez Şubesi

24 Ocak 1980 Kararları

Yazar : Emin ÇÖLAŞAN

Kitap Özeti

Dr. Ahmet SALTİK
ADD Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyesi

Aslında, *Dünya Ticaret Örgütü*'nün Tokyo toplantısında alınan kararlar bunlar ve köşeye sıkıştırılan Türkiye'ye dayatılarak, emperyalizmce her bakımdan teslim alınmasının başlangıcı.. Bir milat, bir dönüm noktası. **Ekonomik çökertme savaşı**nın atağı. Günümüzü anlayabilmek için, özenle okunması-kavranması gerek.. Türkiye'nin sağlıklı ulusal güçleri hala geç kalmış değiller. Yeter ki **küresel kuşatma**nın ciddiyeti ve ürkünçlüğü bir an önce derinlemesine kavranabilsin; ulusa gerçekler anlatılabilsin. Engin sağduyulu ve derin tarih bilinçli halkımız çözümünü doğurur! **Atatürk** dönemi ekonomi politikalarından sapmanın ülkeyi bu batağa sürüklediğini değerlendirir ve kuvvayı milliyeci yumruğunu vurur..

Haziran 2003 / Edirne

24 OCAK 1980 KARARLARI / Emin Çölaşan

- 1980'de Türk ekonomisini kurtarmak için sert önlemler alındı. Bu önlemler Batı dünyasının da bizden istedikleriydi.
- TC. Merkez Bankası 1977 yılı şubatında tümüyle tıkanmış ve döviz transferleri resmen durdurulmuştu.
- 1977'den itibaren Türkiye'de 5 tane istikrar programı hazırlanmıştır. 1977 Ağustos (Demirel), 1978 Mart (Ecevit), Eylül (Ecevit - para kredi önlemleri), 1979 Mart (Ecevit), 1980 Ocak (Demirel).
- İlk dördü daha çok zaman ve kur ayarlamaları. Böylece de kredi çevrelerinin hoşnut kalıp Türkiye'ye yeni dış krediler ve borç erteleme olanakların sağlanmasını amaçlıyor.
- Türkiye'den uluslararası kuruluşların istekleri her zaman aynıydı :
  1. Sıkı para politikaları uygulanıp ücret artışlarını denetim altına alın.
  2. Devalüasyon yapın,
  3. Yatırımlara fazla kaymak ayırmayın ve kalkınma hızını düşürün,
  4. Bize inanın ve güvenin. Reçete yalnız bizdedir.
- 1978'de içeride devamlı para basılmakta, anarşi terör hızlı tırmanmakta, paradan kaçış, mala yönelik bulunmakta, dışsatım düşük, döviz yok ve dışalım olanaklı değil.
- Ham madde yokluğundan sanayi kuruluşları devreden çıkmakta, temel malların (ilaç, akaryakıt) ithalatı mümkün olmamakta.
- 1980 yılında Türkiye'nin dış borçları 22 milyar dolar.
- Merkez Bankası 1977 şubat ayında kepenklerini resmen indirmiş.
- 1979'da Guadelupe Adasında yapılan Batı ülkeleri liderler toplantısında Türkiye'ye olağan üstü yardımı kararı alınmış. Koşul IMF ile anlaşması. Fakat IMF ile anlaşma yapılamamıştır.
- 1978 IMF Türkiye Masası Şefi Charles Woodward Ankara'ya gelmiş ve yetkililere Türk parasının değerinin düşürülmesini ve zam yapılmasını söyler.
- 1979 Mart, ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Vert :
"Türkiye ivedi yardım için IMF koşullarını kabul etmelidir." der.
- Türk Maliye Bakanı : "İstikrar programı hazırladık. Bize IMF koşuluna bağlı olmadan yardım edin." demektedir.
- Ecevit : "Batının yardımı devalüasyon koşuluna bağlaması haksızlıktır. Buna boyun eğemeyiz. Batının ekonomik sorunlarımıza ilgisizliği dış politikamızda etkisini gösterecektir."
- 1979'da Ecevit hükümeti 407 milyon dolarlık bir anlaşmayı IMF ile imzalıyor.
- Yüksek dereceli bir bürokrat, hazırladığı raporda gerçekçi bir döviz kuru uygulanmasını, ihracat seferberliği, ekonomiye döviz girişinin koşul olduğunu söylüyor.
- 1980 başında Merkez Bankası'nda nakit durumunda 30 milyon dolar vardır. (15 milyon doları İçişleri'nin bozdurdıkları para).
- **Merkez Bankası'nın kiraladığı yabancı danışmanlar** geliyorlar.. Bunların görevi, Türk ekonomisini inceleyip (*Türk yetkililerle işbirliği yaparak*) dış krediler alanında çok karmaşık kredi ve borç erteleme anlaşmalarında Merkez Bankasına yol göstermektir. Yabancı bankalarla ilişkileri bu yabancı danışmanlar belirlerler. Karşılığında bunlara döviz olarak yüklü paralar ödenir.
- Lazar Brothers New York Grubunun temsilcisi daha önce ABD Başkanı Ford'un enerji danışmanlığını yapmış Frank Zarp.
- S. Demirel'in yabancı uzmanlara sorusu :
  - Nerden hangi kaynaklardan kredi bulabiliriz?
  - Bankaların Türkiye'ye karşı tavrı nedir?
  - OECD ve IMF ile ne yapabiliriz?
  - Ortadoğu piyasalarından para bulma şansımız nedir?
  - Tahvil çıkarsak sonucu ne olabilir?
- Danışmanlar grubunun yanıtı :
  - **Türkiye IMF ile anlaşmak zorundadır.**
  - Türk ekonomisine uluslararası piyasalarda güven kalmamıştır.
  - Ancak IMF ile anlaşmadan sonra OECD ve yabancı bankalara dönebilirsiniz.
- Demirel özel bir toplantıda : "IMF diye bir şey yoktur. Eğer Amerika göz kıparsa IMF verir. Bu işler IMF'ye değil, Amerika'ya bağlıdır."

- (12 Mart Muhtırasından sonra DPT müsteşarlığı görevinden alınan **Özal**, **Dünya Bankası'nda iş bulup Amerika'da işe başlıyor**. 2 yıl kaldı.)
- (Özal MESS (Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası) yönetim kurulunda daha sonra çalışıyor. Daha sonra aynı kuruluşun başkanı oluyor.)
- Demirel hükümeti Turgut Özal'ı Başbakanlık Müsteşarı yapıyor.
- Özal'ın fikri sert önlemler almak. Devalüasyon koşul. Bu kötü durum komünistlerin işine yarıyor. Maliye, Ticaret Bankaları, Planlama ve Merkez Bankası tek elden yönlendirmeli.
- Para Koordinasyon Kurulu kurulmalı.
- 3 Aralık'ta Özal göreve atanıyor. Aynı gün IMF heyeti de Türkiye geliyor (büyük raslantı!).
- Önce DPT'den 38 uzman çıkarılıyor. "olanak, anlam, veri, kapsam, ortam gibi kelimelerin yerine raporlarda eski kelimeler konuyor. Programda yer alan kimi maddeler ve ilkeler (IMF ile ilgili bölümler) metinden çıkarılıyor.
- IMF Başkanı Woodward Başbakanla görüşmek istiyor.
- IMF olayını bilen çeşitli kurumlardaki uzmanlar devre dışı bırakılıyor.
- Woodward Özal'a:
1) Devalüasyon yapın,
2) KİT açıkları büyük, 160 milyar liralık yan paketi gerekli. Ben buraya tam yetkilerle geldim. Eğer olmazsa bırakıp döneyim (dolar o gün 47 lira, istenilen devalüasyon 65-70 lira).
- Özal Demirel'e devalüasyonun hemen yapılmasını önerir.
- Woodward Başbakan'a da aynı şeyleri söylüyor.
- 1979 kasımında Türkiye'nin görünümü yokluk, işsizlik sekteye uğramış yatırım hamleleri, değerini yitirmiş para, kilimli Merkez Bankası, büyük açıklı devlet hazinesi, zarara batmış KİT'ler.
- O günlerde Türkiye'nin yalnızca petrol faturası 250 milyon dolar. Merkez Bankası'ndaki döviz miktarı hiçbir zaman 50 milyon doları geçmiyordu.
- İstikrar politikasının öbür öğeleri KİT zamları. Her kuruluş kendi fiyatını kendisi saptayacak.
- Ekonomik yetkiler tümüyle Özal tarafından kullanılacak.
Woodward'a O'nun istediği gibi istikrar programını hazırlayacakları sözünü veriyor.
- Woodward'un istediği ürün zammı miktarı 160 milyon lira. Özal bu zammı 400 milyona çıkarıyor. Sevinçten uçan Woodward, Larosire'yi (IMF) başkanın hemen arıyor ve müjdeyi veriyor.
- Woodward şimdi de faizlerin artırılmasını istiyor.
- Özal özel kadro kuruyor. Suudiler Türkiye'ye kredi vermiyorlar.
- OECD Başkanı Van Lenrep Türkiye'ye geliyor. Özal, "Türkiye geçmişte yaptığı hataları bundan sonra yapmayacaktır. Bu konuda size kesin güvence veriyorum. Türkiye artık liberal ekonomi politikaları uygulayan ülke olacaktır." diyor.
- Borç erteleme konusu Paris Kulübüne ait.
- DB Türkiye Masası Şefi A. Davar Ankara'ya geliyor. Alınan önlemleri duyunca çok seviniyor.
- Özal çalışma arkadaşlarını seçiyor, gizlilik tam. Bunlardan ikisinin hiçbir resmi görevleri olmadan çalışmaya başlıyorlar. Bu iki kişi OECD için Türk ekonomisinin dış ödemeler dengesi açısından durumunu ve öbür durumları saptayan raporu hazırlamakla görevlendiriliyorlar. Fakat bu konuda hiç bilgileri yok. Yavaş yavaş öğrenmeye ve raporu Özal'ın yol göstericiliğinde hazırlamaya başlıyorlar.
- Dolar 70 liraya yükseltiliyor (47 liradan). Zamlar yapılıyor (Gübreye aynı anda 7 kat zam yapılıyor). Bankaya döviz bozdururken kaynak aranmayacak. İhracatçıya teşvik.
- Kararların alındığı 24 Ocak 1980 gecesinin geç saatlerinde Özal, Başbakanlık gizli şifre odasından İngilizce olarak Washington'a teleksle durum bildiriyor.
(Mr. Larosier'e ve Mr. Woodward'ın dikkatine diye teleks çekiliyor.)
- 24 Ocak Kararları yurt dışında memnunluk yarattı ve uluslararası ekonomik kuruluşlar karardan övgüyle söz ettiler.
- Bunun karşılığında ABD ile Türkiye arasında 98 milyon dolarlık kredi anlaşması imzalandı.
- Citibank'ın vereceği 100 milyon dolar. IMF kefil oluyor.
- 1980 Ocak ayında Türkiye'ye gelen kredi miktarı 258 milyon dolar.
(Danimarka 2,5 **milyon**, OPEC fonu 7,5 **milyon** dolar!!)
- Aynı yıl Türkiye'nin 7,5 **milyar** \$ ithalat yapması, 2 **milyar** \$ da dış borç ödemesi gerekmektedir.
- Özal'ın askerlere verdiği brifingde söyledikleri : "TPAO bütün sahaları kapatmış ve üstüne yatmış durumdadır. Arama yapamayacağımız her alanı yabancı şirketlere açmalıyız."
- Bazı KİT'ler işçilerine %150 zam vermektedir.
- Zamanın Hazine Genel Müdürü Özal'ın kadrosundan birini arayarak, OECD'ye verilecek raporla ilgili (iki kişinin hiçbir resmi sıfatı yoktu ve bu iki kişi bu raporu hazırlıyorlardı) şöyle söylüyordu :

“Osmanlı döneminden beri hiçbir belge, Dışişleri Bakanlığı'nın görüşüne sunulmadan yabancılara verilemez.”

- Maliye Bakanlığı yetkililerinin hiçbiri Özal'ın grubunun yaptığı çalışmadan haberdar edilmiyor.
- Alman Maliye Bakanı ile kredi için yapılan görüşmede Bakan, Almanları rahatsız eden konuları dile getiriyor : “Türkiye üzerinden yapılan eroin, diğer uyuşturucu madde kaçakçılığı.”
- DB'ndan 300 milyon dolar kredi isteniyor. McNamara'nın koşulu : “Türk hükümetinden kimi yüklenimler isteriz. Ekonomi politikalarınızda temel kimi değişiklikler yapmanız gerekmektedir. Türkiye üstesinden gelemeyeceği ölçüde çok sayıda yatırım projesine başlamış durumundadır. Bu projeler fazladır. Bunlardan önemli bir bölümünün programlardan çıkarılması gerekmektedir... Bu krediyi alabilmeniz için, bize hitaben yazılmış bir mektubu arkadaşlarımız hazırladılar. Bu mektubu imzalamanız gerekecek. (Bu uygulama ilk kez oluyor.) Özal'ın ağzından DB'nca kaleme alınan mektupta, Türk ekonomisinin tüm denetiminin bu kuruluş devredilmesi öngörülüyordu. Buna göre Türk hükümeti alacağı her ekonomik karardan önce Dünya Bankası'na haber verecek ve onayını olacaktı. Yapılacak dış alımlar önceden DB'na bildirilecek, bu kuruluşun saptayacağı yatırım projeleri programdan çıkarılacaktı. Programa yeni alınacak yatırımlar önceden DB'na sorulacak, Türkiye bundan sonra kimi sanayi dallarında yatırım yapmayacaktı. Ayrıca geçmiş yıllarda uygulanan ekonomik politikalara yeniden dönülmeyeceği konusunda güvence verecekti. (DB bu tür belgeyi kurulduğundan beri ilk kez bir ülkeden istiyordu.)
- Turgut Özal, 7 Şubat 1980'de McNamara'ya yazdığı mektupta daha önce sözü edilen koşulların tümüyle uygulandığı ve uygulanacağını belirtiyor; ayrıca enflasyonun önlenmesinin, yüksek bir kalkınma hızı sağlanmasından daha önemli olduğu, artık kamu sektörünün teşvik edilmesine ilişkin politikalara son verdiği bildiriyordu.
- Özal'ın bu kuruluş imzaladığı mektup daha sonra yok oldu ve Dünya Bankası ilk kez Türkiye'den aldığı bu tür bir belgeyi sonraki yıllarda bizi örnek göstererek, Program kredisi verdiği öbür ülkelerden de almaya başladı.
- Başbakanlık Müsteşarına, Devlet Planlama ve Yabancı Sermaye Daireleri de bağlanıyor. Turgut Özal'ın yakın kadrosu Hasan Celal Güzel, Kaya Erdem, Hüsnü Doğan, Yıldırım Aktürk.
- Hazine Genel Müdür yardımcısı bu kadronun aldığı kararlara; “Bu adamlar (yabancılar) bizim bütün yasal haklarımızı elimizden alıyor. Siz, Sevr Anlaşması'nın uygulanmasını kabul ediyorsunuz!” diye karşı çıkıyor. Raporu hazırlayan ekip Yıldırım Aktürk, Hüsnü Doğan, Rahmi Gürmükçüoğlu, Tunç Bilget,
- 1972-1977 dönemi dış borçlar 8,9 milyar dolar artmış, kısa erimli (vadeli) borçlar 1,9 milyar dolardan 6,6 milyar dolara çıkmıştır. 1978'de ayrıca 2,7 milyar dolar borç daha eklenmiştir.
- Doların 70 lira olmasından hemen sonra IMF yetkilileri tekrar baskı yapıp bu 70 liralık kurun çok kısa bir süre sonra yetersiz kalacağını ileri sürüyorlar: Faizler ile ilgili olarak en az enflasyon oranı olarak artırılmasının istiyorlar.
- Şubat ayı içinde gelen kredi miktarı yalnızca 125 milyon dolar.
- 24 Ocak 1980 kararlarından sonra fiyat artışları büyük ölçüde hızlanıyor ve enflasyon artıyor.
- Woodward (Türkiye masası şefi) aynı zamanda bizim adamımız da olmak istiyor ve bir yetkiliye bunu iletiyor. Bunu ayda 10 000 dolara yapabileceğini söylüyor.
- OECD ile yapılan toplantıda Türk delegasyonundan Bilget'in yaptığı konuşma üzerine toplantı başkanı Huet şöyle söylüyor : “Sayın Genel Müdür, siz galiba ilk kez böyle bir toplantıya katılıyorsunuz. Bu soruları sormak ve eleştirileri yapmak bizim görevimizdir. Biz burada her ülkenin ekonomisini ameliyat masasına yatırırız... Biz sorularımıza net cevaplar isteriz ve bunları burada alacağız. (Bu toplantılarda Türk heyeti sürekli aşağılanıyor.)
- Dünya Bankası Başkan Yardımcısı bir Türk Münir **Benjenk** ?! (Kim ola ki bu?)
- 1980 Mart ayında Türkiye ancak 345,5 milyon dolar kredi kullanma olanağına kavuşuyor.
- OECD'ye üye olan ülkelerin borçlu ülkeler tarafından ödenmeyen alacakları, adına “Paris Kulübü” denilen yerde çözüme bağlanıyor.
- Alacaklı Batı ülkesi, borçlu ülke ile masaya oturup yüz göz olmuyor.
- **Alınan tüm ekonomik kararlar Merkez Bankası'ndan gizlenmiştir.** (Merkez Bankası başında Özal'ın kadrosuna dahil olmayan birisi var.)
- 1980 Nisanında ancak 80 milyon dolar kredi bulunabiliyor.
- Yıl içinde petrole ödenecek miktar 3,5 milyar dolar. Sağlanan bütün olanakları bir anda yutuyor.
- SDR, IMF tarafından kullanılan para birimidir ve bir SDR yaklaşık 1,3 dolara eşittir.
- Vadesi geçtiği halde ödenemeyen dış borç miktarı Mart 1980'de 2 milyar 590 milyon dolarıdır.
- Yeni faiz kararnamesinden sonra mevduat sertifikaları bankerler eliyle pazarlamaya başlanıyor.